

FRANTIŠEK VÍTAZOSLAV SASINEK AKO AKTÉR KNIŽNÉHO TRHU S HISTORICKOU LITERATÚROU V 19. STOROČÍ¹

Zuzana KUDZBELOVÁ

Abstract

The paper focuses on the historical book production of František Vítězoslav Sasinek within the context of the book market in the second half of the 19th century. It examines the genesis of his historical works, the mechanisms of their publication, distribution, and reader reception. Particular attention is paid to Sasinek's collaboration with publishing institutions and booksellers, as well as the strategies he employed to promote his writings. The study also explores the media reception of his works within both the Slovak and broader Central European context.

Keywords: František Vítězoslav Sasinek, 19th century, historiography, book market

Abstrakt

Táto štúdia sa zameriava na knižnú historickú produkciu Františka Vítězoslava Sasinka v kontexte knižného trhu druhej polovice 19. storočia. Skúma proces genézy jeho historických diel, mechanizmy ich vydávania, distribúcie a čitateľských ohlasov. Osobitnú pozornosť venuje Sasinkovej spolupráci s vydavateľskými inštitúciami, kníhkupcami a stratégiám, ktoré uplatňoval pri propagácii svojich prác. Štúdia zároveň približuje aj mediálnu recepciu jeho prác v slovenskom i širšom stredoeurópskom kontexte.

Kľúčové slová: František Vítězoslav Sasinek, 19. storočie, historiografia, knižný trh

¹ Táto štúdia je financovaná EÚ NextGenerationEU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci projektu č. 09I03-03-V04-00399. Komponent 9: Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja a inovácií. Excelentná veda.

ÚVOD

V 19. storočí sa začala tešiť veľkej pozornosti historická literatúra, ktorá začala zaplňať knižný trh, tak v beletrizovanej, populárno-náučnej forme, ako aj vo forme odborných prác. Jednou z kľúčových osobností odbornej historickej produkcie na Slovensku v druhej polovici 19. storočia bol František Vítazoslav Sasinek. Stal sa autorom štyroch syntetizujúcich knižných diel, štrnástich brožúr, jednej učebnice a niekoľko stoviek článkov venovaných dejinám. Významná bola aj jeho redakčná činnosť. Podieľal sa na zostavovaní zborníkov, ako boli *Letopis Matice slovenskej* a *Archív starých česko-slovenských listín, písomností a dejepisných pôvodín pre dejepis a literatúru Slovákov*. Po zatvorení Matice slovenskej založil a v rokoch 1876 – 1882 redigoval a vydával *Slovenský letopis*. Bohatá historická Sasinkova tvorba vzbudzuje dlhodobu záujem odbornej obce, pričom pozornosť sa v prevažnej miere sústreďovala na obsah jeho diel, ich ideové východiská a spôsoby, akým interpretoval historické procesy. Podstatne menej reflexie sa doposiaľ venovalo médiám a mechanizmom, prostredníctvom ktorých Sasinek svoje poznatky šíril, aktérom zapojeným do publikačného procesu, ako aj spoločenskému ohlasu, ktorý jeho texty vyvolali.² Vzhľadom na rozsah danej problematiky sa predložený príspevok sústreďuje len na historické práce F. V. Sasinka, ktoré vyšli ako samostatné knižné publikácie.

Vydať knihu v 19. storočí predstavovalo komplexný a mnohohrstevný proces, ktorý výrazne presahoval rámec samotnej autorskej činnosti. Nestačilo len vynaložiť intelektuálne úsilie a napísať text – bolo nevyhnutné zároveň podniknúť celý rad krokov, ktoré umožnili jeho sprístupnenie verejnosti. Neoddeliteľnú súčasť tohto procesu tvorilo nadviazanie kontaktu s vydavateľom, zabezpečenie finančných prostriedkov, uzavretie dohody s tlačiarňou, či dohľad nad samotným výrobným procesom. Jednotlivé fázy vydania knihy boli často sprevádzané neistotou, komplikáciami a potrebou flexibilného prispôsobovania sa meniacim okolnostiam. Autori neraz uzatvárali kompromisy s vydavateľmi, či úradmi. Niekedy museli financovať náklady na tlač z vlastných prostriedkov alebo boli odkázaní na podporu rôznych inštitúcií, spolkov a mecenášov. Ak sa podarilo zabezpečiť financovanie knihy prostredníctvom tretej osoby, bývalo to neraz spojené s tým, že autor za svoju prácu nezískal žiaden honorár.

Proces vydania sa nekončil samotným vytlačením knihy – nasledovala fáza propagácie a distribúcie. Tieto aktivity zabezpečovali často kníhkupci alebo vydavatelia. No v slovenskom kultúrnom prostredí v druhej polovici 19. storočia, kde stále absentovala dlhodobou fungujúca profesionálna vydavateľská infraštruktúra, si tieto aktivity nezriedka vyžadovali aj osobné angažovanie autora alebo jeho známych. Vydávanie kníh tak predstavovalo nielen odbornú a intelektuálnu výzvu, ale aj praktickú skúšku vytrvalosti, organizačných schopností i osobnej obety daného autora.

Uvedenie knihy do verejného priestoru mohlo autorovi priniesť nielen pocit osobného naplnenia, ale aj odborné uznanie, posilnenie spoločenského postavenia a nové možnosti spolupráce. Samozrejme, vydanie diela samo osebe nezaručovalo čitateľský ohlas. Publikácia mohla byť prijatá s nezaujmom, podrobená kritike alebo úplne odmietnutá, čo pre autora často znamenalo rôzne osobné a profesijné nepríjemnosti. Do priestoru

² HOLLÝ, Karol. Vydávanie, hodnotenie a popularita historických prác Franka Vítazoslava Sasinka na prelome 19. a 20. storočia. Náčrt problematiky a jej (možná) interpretácia. In: *Studia Bibliographica Posoniensia*. 2010, s. 137–148.

verejného diskurzu vstupovala kniha ako objekt recepcie, niekedy aj kontroverzie, čo podnecovalo ďalší diskurz a verejné polemiky. Príbeh knihy sa preto často nekončil jej predajom, ale pokračoval v podobe recenzií, reakcií a protireakcií.

Predkladaná štúdia si kladie za cieľ zodpovedať otázky týkajúce sa viacerých aspektov vydávania Sasinkových knižných historických prác. Osobitná pozornosť sa venuje jeho spolupráci s konkrétnymi vydavateľskými subjektmi, spôsobom financovania vydání, ako aj mechanizmom distribúcie a stratégiám propagácie jeho knižnej produkcie. Štúdia zároveň reflektuje prekážky, ktorým Sasinek čelil v procese vydávania a analyzuje mediálnu recepciu jeho prác v slovenskom i širšom stredoeurópskom kontexte.

„MUSÍME SA VYKÁZAŤ S DEJEPISOM, NA KTORÝ SA OPIERA PRÁVO NAŠE.“³

Sasinek začal pracovať na svojej prvej historickej knihe ešte pred rokom 1865, čo vyplýva zo zápisníc Výboru valného zhromaždenia Matice slovenskej. Z nich sa dozvedáme, že Ján Galbavý sa snažil vydať v Matici svoju historickú prácu *Krátky dejepis veľného slovenského vôbec a kmeňa slovenského zvlášte*. Tento populárno-náučný text bol predložený v roku 1864 výboru Matice, ktorý rozhodol, že ho posúdi Martin Čulen. Čulen však nebol s kvalitou Galbavého spisu spokojný a odovzdal ho na ďalšie posúdenie Sasinkovi. Ten v ňom vykonal niekoľko úprav. V apríli v roku 1865 Čulen predložil výboru svoje stanovisko: prepracovaný rukopis hodnotil síce kladne, no navrhol, aby ho nezávisle posúdil aj Ctibor Zoch. Zároveň počas toho istého zasadnutia Sasinek prisľúbil, že bude pokračovať v Galbavého zámere a predloží vlastný text pod názvom *Dejepis národov na území Slovenska*. Výbor preto rozhodol, že Zoch posúdi nielen upravený Galbavého rukopis, ale aj Sasinkovu novú prácu.⁴ V júni 1865 predložil Zoch svoj posudok, v ktorom upozornil na viacero nedostatkov v Galbavého texte a jeho vydanie neodporučil. Naproti tomu Sasinkovu prácu hodnotil pozitívne. Výbor Matice sa na základe jeho odporúčania rozhodol rukopis Sasinkovi vrátiť s výzvou, aby vo svojom historickom diele pokračoval.⁵

Koncom novembra 1866 redakcia *Sokola* oznámila, že Sasinkovo dielo s názvom *Dejiny drevných národov na území Uhorska* je už v tlači.⁶ Napokon však vyšlo až na jar roku 1867. Dielo malo 255 strán a venovalo sa dejinám územia Uhorska od najstarších období až po zánik Veľkej Moravy v roku 907. Oneskorené vydanie bolo spôsobené tým, že mestský cenzor rozhodol, že mapa znázorňujúca územie Uhorska pred príchodom Maďarov, ktorá bola prílohou publikácie, musí byť postúpená na posúdenie vyššej inštancii.⁷

V roku 1867 začal Sasinek postupne vydávať aj svoje ďalšie rozsiahle dielo *Dejiny počiatkov terajšieho Uhorska*. Venoval sa v ňom obdobiu od pádu Veľkej Moravy po vznik Uhorského kráľovstva a vychádzalo po častiach.⁸ Sasinek zvolil formu zošitového vydávania s cieľom sprístupniť verejnosti čo najskôr kľúčové poznatky o tomto období

³ SASINEK, V. F. Zaslané. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1867, roč. 7, č. 23, s. 4.

⁴ ŠARLUŠKA, Vojtech. *Účasť Matice slovenskej na historickom výskume Slovenska 19. storočie*. Martin: Matica slovenská, 1982, s. 18-19.

⁵ ŠARLUŠKA, odk. 4, s. 56.

⁶ Literárne a umelecké zprávy. In: *Sokol*. 1867, roč. 5, č. 10, s. 4.

⁷ SASINEK, V. F. Zaslané. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1867, roč. 7, č. 23, s. 4.

⁸ *Dejiny počiatkov...* In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1868, roč. 7, č. 57, s. 4.

uhorských dejín. Posledný, tretí zošit bol publikovaný v roku 1868. Celá práca mala 254 strán.

Hoci Sasinek úvodnú časť svojich *Dejín drevných národov na území Uhorska* pôvodne predstavil Matici slovenskej, napokon sa rozhodol vydať obe práce prostredníctvom skalickej kníhtlačiarne Františka X. Škarnicla. Tá patrila k významnejším inštitúciám vydávajúcim slovenskú literatúru tej doby a často sa označovala aj ako tlačiareň Matice slovenskej. Náklady na vydanie prác hradil Sasinek z vlastných prostriedkov. Rozhodnutie nevydať svoje knihy pod hlavičkou Matice slovenskej odôvodňoval snahou chrániť túto inštitúciu pred možnými politickými útokmi. Jeho výklad dejín totiž nebol úplne v súlade s interpretáciami maďarskej historiografie.⁹ Keď sa neskôr v roku 1875 v maďarskom časopise *Hon* objavilo obvinenie, že Sasinek v *Dejinách počiatkov terajšieho Uhorska* brojil proti Maďarom a zároveň toto dielo spájal s Maticou slovenskou, Sasinek voči tomu otvorene vystúpil. Vyhlásil, že dielo nemá nič spoločné s Maticou slovenskou a prácu vydal na svoje náklady.¹⁰ *Dejiny počiatkov terajšieho Uhorska* a *Dejiny drevných národov na území Uhorska* nakoniec v roku 1877 Ministerstvo vyučovania a náboženstva zakázalo používať v školách alebo v ich knižniciach.¹¹

Distribúciu kníh zabezpečoval nielen Škarnicel so Sasinkom, ale aj Eugen Krčméry. Krčméry bol v tom čase najznámejším kníhkupcom špecializujúcim sa na slovenskú literatúru. V rokoch 1863 – 1869 úzko spolupracoval s Maticou slovenskou. Už pri vydaní prvého Sasinkovho diela zaznel v *Pešťbudínskych vedomostiach* návrh, aby sa publikácia distribuovala aj prostredníctvom niektorého pešťianskeho kníhkupca.¹² Tento nápad sa však nezrealizoval.

Náklad spomenutých Sasinkových publikácií nie je známy, keďže sa nezachovali vydavateľské záznamy. Z tlače vieme, že niektorí dopisovatelia upozorňovali na predaj týchto kníh v ich regióne. Na základe toho napríklad vieme, že v okolí Trnavy sa predalo približne 30 výtlačkov *Dejín drevných národov*¹³ a v okolí Brezna 20 kusov.¹⁴

Mediálna prezentácia vydania Sasinkových kníh bola pomerne výrazná – informovali o nej všetky významné slovenské periodiká, ako napríklad *Pešťbudínske vedomosti*, *Obzor* či *Sokol*. Tieto správy často niesli silne vlastenecký a mobilizačný tón. V jednej z nich sa napríklad uvádzalo: „*Žiaden prebudený rodák nesmie byť bez knihy tejto, ktorá objasňuje nám starobylý dejepis našej domoviny a celý život predkov našich od roku 4 pred Kristom až do osudnej bytky u Bratislavy (Prešporku) roku 907 po Kristu P., ktorá ríši veľkomoravskej koniec učinila.*“¹⁵

Pri príležitosti vydania prvého zošita *Dejín počiatkov terajšieho Uhorska* Sasinek v marci 1867 v *Pešťbudínskych vedomostiach* zverejnil rozsiahly príspevok, v ktorom predstavil svoje dielo. Ako sám uviedol: „*Keď prítomné historické unicum púšťam do verejnosti, držím za potrebné dačo poznamenať.*“ V texte tematizoval potrebu napísania dejín Uhorska a Slovákov z pohľadu Slovákov ako odpoveď na maďarskú hegemonickú interpretá-

⁹ SASINEK, V. F. Slovo o dejepise Slovákov. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1868, roč. 8, č. 48, s. 2.

¹⁰ Umenie, veda a spisba. In: *Národné noviny*. 1875, roč. 6, č. 69, s. 4.

¹¹ Pešť. In: *Národné noviny*. 1877, roč. 8, č. 27, s. 2.

¹² V záujme dobrej veci... In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1869, roč. 9, č. 9, s. 3.

¹³ Z Prešporskej stolice. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1867, roč. 7, č. 58, s. 2.

¹⁴ Brezno. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1867, roč. 7, č. 48 s. 3.

¹⁵ *Dejiny drevných národov*. In: *Obzor*. 1867, roč. 4, č. 10, s. 80.

ciu dejín Uhorska. Konštatoval, že hoci zákony z roku 1848 zabezpečili Slovákom formálnu rovnosť v materiálnych otázkach, mravná rovnoprávnosť – najmä uznanie slovenského jazyka a národnosti – zostala nenaplnená. Ústredným argumentom textu bola kritika uhorskej historiografie, ktorá podľa autora ignoruje alebo marginalizuje existenciu slovanských (resp. nemaďarských) národov v Uhorsku a stavia svoju národnú legitimizáciu na údajne fiktívnom vojenskom víťazstve Maďarov. Sasinek tvrdil, že Slováci musia čeliť tejto dezinterpretácii vlastným dejepisom, ktorý by mal podoprieť nielen prirodzené, ale aj historické právo Slovákov – osobitne v očiach zahraničného publika, ktoré podlieha skreslenému obrazu o Slovákoch ako o „porazenom národe bez práv“. Tento nedostatok na poli slovenskej historiografie sa rozhodol Sasinek zaplniť. Ako svoju hlavnú motiváciu deklaroval lásku k pravde a k utláčanému slovenskému národu. To poukazuje na to, že svoju knihu chápal nielen ako poznávací nástroj, ale aj ako prostriedok obrany slovenského národa v kultúrno-politickom zápase o uznanie jeho národnej svojbytnosti. V texte poukázaním na zložité získavanie literatúry, najmä kvôli vysokým finančným nákladom a na snahu o ich systematickú analýzu sa snažil svojej knihe zabezpečiť podporu a dostatok kupcov.¹⁶

O rok na to sa k svojim historickým knihám vrátil ďalším článkom. V ňom zdôraznil svoje presvedčenie, že historické povedomie má kľúčovú úlohu pri formovaní identity národa a jeho sebahodnoty. Za príklad uviedol maďarskú historiografiu, ktorá podľa neho zohrala kľúčovú úlohu pri budovaní maďarskej národnej hrdosti – a to aj na úkor ostatných národov v Uhorsku. Sasinek konštatoval, že slovenský národ trpí absenciou systematického dejepisu. Uviedol, že jeho ambíciou je vytvoriť takýto kritický dejepis zo slovenského stanoviska, a tak zaplniť existujúce vákuum v kultúrnej a politickej výbave národa. Vysvetlil, prečo svoju knihu adresoval predovšetkým vzdelanej vrstve. Hoci bol vyzvaný, aby tému spracoval v populárno-náučnej forme, podľa neho bolo najprv potrebné vytvoriť odborné dielo, ktoré by mohlo slúžiť ako základ pre neskoršie popularizačné spracovanie. Sasinek pôvodne predpokladal, že v projekte spracovania dejín Slovákov budú pokračovať aj ďalšie významné osobnosti národnej inteligencie (ako napríklad J. Záborský, či P. Kellner-Hostinský). Keď sa však tento predpoklad nenaplnil, rozhodol sa oznámiť zámer vydať *Dejiny kráľovstva uhorského*. Zareagoval aj na výhrady niektorých čitateľov, že používa grécke a latinské citácie, ktorým bežný čitateľ nerozumie. Rozhodnutie pokračovať v tomto štýle písania odôvodňoval povahou kníh. Tieto citácie podľa neho pomáhali porovnávať tvrdenia autora s obsahom prameňa. Tým sa čitateľ mohol presvedčiť, že nedošlo k chybnému prekladu alebo dezinterpretácii prameňa. Osobitnú pozornosť v článku venoval opätovne výzve adresovanej slovenským čitateľom, aby jeho úsilie podporili. Verejnosť vyzval na kupovanie a čítanie jeho historických kníh, pričom napísal: „*Bratia! Čítavší moje „Dejiny“ presvedčili ste sa, že výpovede moje nekladem na fantázie a jediné kombinácie, lež na pozitívne svedectva, čerpané najviac z pôvodných letopisov a dejepisov. Pomyslite si ale, že práve takéto diela len s veľkým napnutím mojich slabých peňažných síl som si zaopatril! Preto teda, keď ja rád kladem i hmotnú i mravnú obeť na oltár národa, buďte i Vy rozširovaním diela prospešní národu, odberaním ale mi na podporu.*“¹⁷

¹⁶ SASINEK V. F. Dejiny počiatkov terajšieho Uhorska. In: *Pěštbudínske vedomosti*. 1867, roč. 7, č. 57, s. 4.

¹⁷ SASINEK, V. F. Slovo o dejepise Slovákov. In: *Pěštbudínske vedomosti*. 1868, roč. 8, č. 48, s. 1-2.

Okrem publikovania propagačných článkov Sasinek svoje knihy iniciatívne posielal aj rôznym osobnostiam či inštitúciám. Napríklad v roku 1867 zaslal výtlačky svojich kníh Múzeu Kráľovstva českého.¹⁸ O rok neskôr poslal *Dejiny počiatkov* Josipovi J. Strossmayerovi a Juhoslovanskej akadémii vied a umení.¹⁹ Tej poslal v roku 1871 aj svoje ďalšie diela.²⁰

Čo sa týka ohlasov na tieto dve Sasinkove knihy, objavilo sa niekoľko textov. K prvému dielu sa vyjadril Jonáš Záborský. Úvodom autor kritizoval staršie historické práce pre ich nekritické preberanie obsahu prameňov bez ich adekvátneho zhodnotenia. Ocenil pokus A. S. Intibusa o zostavenie dejín, ktorý však zostal nedokončený, pravdepodobne pre nedostatok záujmu verejnosti. Záborského text mal predovšetkým charakter predstavenia a uznania Sasinkovej práce, aj keď s niektorými jeho historickými interpretáciami nesúhlasil. Jedným z hlavných bodov rozporu bolo Sasinkovo tvrdenie, podľa ktorého možno Chorvátov a Srbov považovať za „akéhosi druhu slovenských kolónií“. Záborský túto koncepciu odmietol ako historicky neudržateľnú a priklonil sa k názoru Pavla Jozefa Šafárika. Ten lokalizoval pôvod Chorvátov a Srbov „za Tatry“, pričom zásadným argumentom v prospech tohto stanoviska bola jazyková klasifikácia: zatiaľ čo slovenský jazyk patrí do západnej vetvy slovanských jazykov, chorvátske a srbské nárečia sa zaraďujú k východným variantom južnoslovanskej vetvy. Druhý nesúhlas sa týkal chronologického zaradenia poľskej expanzie na územie Považia. Sasinek uvádzal, že po bitke pri Bratislave roku 907 došlo k zabratiu tohto územia zo strany Poľska. Záborský túto interpretáciu spochybnil, pričom sa opieral o listinu pražského biskupstva, podľa ktorej sa Považie dostalo pod poľskú kontrolu až po smrti českého kniežata Boleslava II. Upozornil, že o priamom poľskom podiele na udalostiach roku 907 nie sú v súčasnosti známe žiadne hodnoverné pramene. Záborský zároveň poukázal na mimoriadnu náročnosť spracovania nadchádzajúcej etapy uhorských dejín po páde Veľkej Moravy a vytvorenia Uhorského kráľovstva, kde sú podľa neho pramene mimoriadne sporé, protirečivé a často skreslené. Preto zdôraznil dôležitosť a zároveň obťažnosť tejto úlohy.²¹

Aj k dielu *Dejiny počiatkov terajšieho Uhorska* sa objavil obsirnejší text, a to v roku 1867 v *Pešťbudínskych vedomostiach*, podpísaný pseudonymom Andrej Method Pohronský. Autor v nej ocenil Sasinka za spôsob, akým spracoval dejiny Slovákov a Maďarov v období rokov 907 – 1009. Vyzdvihol najmä jeho úsilie revidovať jednostranné interpretácie maďarskej historiografie, ktorá podľa neho dlhodobo ignorovala alebo zámerne potláčala účasť nemaďarských národov na formovaní dejín Uhorska. Sasinek podľa autora vrátil slovenskému národu historickú legitimitu a zabezpečil mu dôstojné miesto v národných dejinách. Autor zároveň upozornil na isté limity diela – najmä na jeho rozsah a jazykovú náročnosť, ktoré by mohli sťažovať jeho prístupnosť širšej verejnosti.²²

¹⁸ Zpráva o Museu království Českého od 1. března až do konce května 1867. In: *Časopis Musea království Českého*. 1867, roč. 41, č. 2, s. 212; Tiež v roku 1871: Zpráva o Museu král. Českého od 1. září do konce listopadu 1871. In: *Časopis Musea království Českého*. 1871, roč. 45, č. 4, s. 457.

¹⁹ Literárny archív, Slovenská národná knižnica (ďalej LA SNK), fond F. V. Sasinek, list J. Strossmayer – F. V. Sasinkovi, 1868, sig. M 90 C 22.

²⁰ Knjige i druge umotvorine koje je jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti sa zahvalnošću primila. In: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*. 1871, roč. 14, s. 227.

²¹ Dejiny drevných národov... In: *Sokol*. 1867, roč. 6, č. 5, s. 159–160.

²² POHRONSKÝ, Method Andrej. Na Pohroní. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1867, roč. 7, č. 60, s. 4.

Tretia Sasinkova rozsiahla historická práca *Dejiny kráľovstva Uhorského* vychádzala – podobne ako predchádzajúca – po častiach, a to v rokoch 1869 až 1877. Prvý diel, ktorý tvorili tri zošity, vyšiel v roku 1869 v rozsahu 144 strán. Druhý diel, ktorý pozostával z ôsmich zošitov, vychádzal postupne v rokoch 1871 až 1877 a mal spolu 240 strán. Pomerné zdĺhavé vydávanie tejto práce spôsobilo, že medzičasom sa vypredali *Dejiny drevných národov na území Uhorska*. V reakcii na to Sasinek v roku 1878 oznámil ich druhé vydanie. Chcel, aby ľudia mali k dispozícii celé dielo, keďže jednotlivé knihy na seba nadväzovali.²³

Sasinek vydal knihu v bystrickej tlačiarňi vdovy F. Macholda, ktorá bola ďalšou významnou inštitúciou pre tlač a vydávanie slovenskej literatúry. Bližšie informácie o vydaní tohto diela nám ponúka dochovaný finančný záznam. Náklad prvého zošita v počte 1000 kusov stál 588, 22 zlatých. Sasinek splácal jeho vydanie po čiastkach.²⁴ Druhý diel *Dejín kráľovstva Uhorského* vydal už Kníhtlačiarsko-účastinársky spolok, ktorý vznikol v roku 1869 ako výsledok iniciatívy podporiť tlač a vydávanie slovenských kníh formou akciovej spoločnosti.

O predajnosti práce *Dejín kráľovstva Uhorského* sa čiastočne dozvedáme z listu Jána Geromettu Sasinkovi z roku 1872. Z neho vyplýva, že prvé zošity sa predali v náklade presahujúcom 1000 výtlačkov, čo naznačuje spočiatku priaznivý záujem čitateľov. V prípade druhej časti však Sasinek konštatoval výrazný pokles dopytu. Gerometta pri tejto príležitosti poznamenal, že ak by Sasinek publikoval dielo v češtine, mohol by očakávať aspoň dvojnásobný počet odberateľov. K situácii slovenskej literatúry sa vyjadril skepticky. Napísal: „*Naša literatúra odtrhnutá od českej vždy len živoríť bude, lebo čo by i spisovateľov na dostač bolo, nebude nikdy, zvlášte na väčšie diela dostatočných odberateľov v národe tak malom ako je slovenský, jestli sa celý neprebudí, čo sa sotva stane.*“²⁵

Predaj tejto knihy zabezpečoval nielen Krčméry, ale aj samotný Sasinek. Od roku 1870 ponúkal túto prácu i svoje staršie publikácie žiakom za polovičnú cenu.²⁶ Od začiatku 70. rokov 19. storočia sa distribúcia Sasinkových kníh rozšírila aj do českých krajín, pričom kľúčovú úlohu v tomto procese zohrali pražskí kníhkupci Július Grégr a Ferdinand Dattel. Práve oni iniciatívne oslovili Maticu slovenskú s návrhom zabezpečovať predaj jej prác v českých krajinách. Keďže Sasinek ako tajomník Matice slovenskej bol s nimi v kontakte, požiadal ich zároveň o distribúciu aj svojich vlastných diel.²⁷ Kníhkupci navyše ponúkali širší servis – zabezpečovali na objednávku aj literatúru rôzneho pôvodu. Ich služby boli cenovo zvýhodnené: poskytovali 10 % zľavu na bežné tituly a až 25 % zľavu na knihy vydané vlastným nákladom. Preto prostredníctvom týchto kníhkupcov začal Sasinek v mene Matice slovenskej pravidelne nakupovať literatúru, najmä historického charakteru. Z dochovaných záznamov vieme, že medzi zakúpenými titulmi boli napríklad *Geschichte von Böhmen* od F. Palackého, *Archiv český, čili, Staré písemné památky české i moravské*, niekoľko zošitov *Topografického slovníka*, *Regesta diplo-*

²³ Umenie, veda a spisba. In: *Národné noviny*. 1878, roč. 9, č. 110, s. 4.

²⁴ LA SNK, fond F. V. Sasinek, list Philipp Machold – F. V. Sasinkovi, 20. 5. 1871, sig. M 90 B 24.

²⁵ LA SNK, fond Starý fond A, list J. Gerometa – F. V. Sasinkovi, 23. 7. 1872, sig. A 338.

²⁶ Literatúra a umenie. In: *Národné noviny*. 1870, roč. 1, č. 32, s. 6.

²⁷ Archív Matice slovenskej (ďalej AMS), fond Matica slovenská I, listy J. Grégr a F. Dattel – F. V. Sasinkovi, 27. 4. 1870, 19. 5. 1870, 6. 6., 11. 6. 1872, listy F. V. Sasinek – listy J. Grégr a F. Dattel 4. 5. 1870.

matica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Codex iuris Bohemici alebo *Fontes rerum Bohemicarum*.²⁸

Prvý zošit *Dejín kráľovstva Uhorského* z roku 1869 tentokrát predstavil verejnosti Eugen Krčméry. V správe uverejnenej v rubrike *Literatúra a umenie* v *Pešťbudínskych vedomostiach* apeloval na význam tohto diela pre slovenské národné povedomie. Zdôraznil, že tak ako dejepis Františka Palackého priviedol Čechov k uvedomeniu si vlastnej identity, aj dejiny od Sasinka môžu napomôcť Slovákom k poznaniu ich historického práva v rámci uhorského štátu. Zároveň avizoval, že zásobu tohto diela prinesie aj na nadchádzajúce valné zhromaždenie Matice slovenskej, aby „oddanie diela z ruky do ruky obľahčilo poštové útraty.“²⁹ Správy o vydaných zošitoch prinášali priebežne viaceré slovenské periodiká, pričom sa zdôrazňovalo aj to, že „dielo samo o sebe nevyžaduje osobitné odporúčania, keďže za jeho kvalitu zaručuje renomované meno jeho autora.“³⁰

V prípade druhého diela – *Dejín kráľovstva Uhorského* – začal Kníhtlačiarsko-účastinársky spolok uplatňovať aj v tom čase rozšírený spôsob propagácie titulov: na poslednej strane práve vydanej knihy uvádzal zoznam diel, ktoré spolok vydal alebo distribuoval. Ako príklad možno uviesť dielo *Sosbierané žarty a rozmary* od G. K. Laskomerského vydané v roku 1877. Na jeho zadnej strane sa nachádzal prehľad odporúčaných kníh z produkcie Spolku, vrátane informácií o množstevných zľavách. Pri odbere viac ako piatich výtlačkov bol piaty výtlačok poskytovaný zdarma alebo bola ponúknutá 20 % zľava pri kúpe titulov, ktoré nepochádzali z dielne Spolku. Na knihy označené hviezdíčkou sa uplatňovala len 10 % zľava a na tri tituly označené dvoma hviezdíčkami sa zľava neposkytovala vôbec. Medzi uvedenými troma dielami sa nachádzali aj *Dejiny kráľovstva uhorského*.³¹

Aj Sasinek ponúkal zľavu, ak boli knihy zakúpené u neho. Informáciu o tom máme z roku 1879. Sasinek poskytoval 10 % zľavu pri odbere 10 kusov akýchkoľvek jeho prác, čo zahŕňalo nielen historické diela, ale aj ďalšie publikácie. Pri objednaní 20 kusov bola zľava zvýšená na 20 %.³² V roku 1882 Sasinek ponúkol diela *Dejiny drevných národov Uhorska* a *Dejiny kráľovstva Uhorského* dokonca za zníženú cenu, čo odrážalo jeho dostatočné zásoby výtlačkov týchto titulov. Naproti tomu z *Dejepisú počiatkov terajšieho Uhorska* disponoval iba obmedzeným počtom kópií, a preto bol ochotný predat' ich len záujemcom, ktorí si zakúpili celé dielo, teda všetky tri knihy za ich pôvodné ceny.³³

Napriek tomu, že Sasinek disponoval v českých krajinách distribútormi svojich historických diel, ich odberateľská základňa a ohlas na ne nebola veľká. Upozornil na to sám Sasinek, keď napísal: „S bolesťou tuná poznamenávam, že keď Horváti (Rad jugoslavskej akadémie), Slovinci (Novice), ba i sami Madari (Századok) použili bud náhlady bud celé články mojich „Dejín“ a „Slovenského Letopisu“, Česi a Moravania ani na zvláštne vyzvanie (Čech

²⁸ AMS, fond Matica slovenská I, Listy J. Grégr a F. Dattel – F. V. Sasinkovi, 5. 1. 1871, 18. 8. 1872, 16. 8., 18. 9., 22. 12., 1873, 19. 4. 1878.

²⁹ KRČMÉRY, Eugen. „Dejiny kráľovstva...“ In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1869, roč. 9, č. 57, s. 4.

³⁰ Literatúra a umenie. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1869, roč. 9, roč. 103, s. 4.

³¹ LASKOMERSKÝ, Gustáv Kazimír. *Sosbierané žarty a rozmary*. Turč. Sv. Martin: KÚS, 1877, s. 106.

³² Časť zoznamu kníh od F. V. Sasinka z 26. 8. 1879. [cit. 2025-05-20]. Dostupné z: https://www.google.sk/books/edition/Slovensk%C3%BD_letopis_pre_historiu_topograf/A-o4AQAAMAAJ?hl=de&gbpv=1&dq=dejiny+kr%C3%A1%C4%B5ovstva+uhorsk%C3%A9ho+1+zl+20&pg=PT2&printsec=frontcover

³³ LA SNK, fond Starý fond A, list F. V. Sasinek – neznámemu, 27. 8. 1882, sig. A 136.

r. 1877, č. 251.) *nepovšimli si ani môjho hlasu ani mojich prác. Neškodilo by trochu vzájemnosti i na poli histórie, a to tým viac, že v mnohom ohľade máme spoločnú históriu.*³⁴

„ABYCH TAM Z BIBLIOTHEK MOHOL ČERPAŤ LÁTKU PRE POJEDNANIA HISTORICKÉ A VYDÁVAŤ ICH SLOBODNEJŠIE“³⁵

Po zániku Matice slovenskej sa F. V. Sasinek usiloval o nové profesijné uplatnenie mimo územia Uhorska. Svoju pozornosť obrátil na Prahu, kde sa napokon v roku 1882 zamestnal v redakcii katolíckeho politického časopisu *Čech*. K získaniu tohto miesta mu pomohol sídelný kanonik a knihovník Vyšehradskej kapituly, Mikuláš Karlach.³⁶ Sasinek mal záujem presunúť sa do Prahy nielen z profesijných dôvodov, ale aj kvôli prístupu k bohatším knižničným fondom a priaznivejším publikačným podmienkam. Podľa jeho vlastných slov totiž „v Uhorsku len výraz *„slovenský národ“ dá knihu na politický index“*, čím narážal na cenzúrne tlaky v podmienkach dualistického štátu.³⁷

V prvých rokoch pobytu v Prahe však Sasinek naďalej vydával svoje diela na Slovensku. V roku 1884 na svoje náklady priniesol na knižný trh prostredníctvom Kníhtlačiarsko-účastinárskeho spolku desaťstranovú brožúru *Sv. Method a Uhorsko* v náklade 500 kusov.³⁸ V tomto spise predstavil svoju novú interpretáciu dejín Uhorska, podľa ktorej bol Árpád a jeho družina slovanského pôvodu. Sasinek zároveň tvrdil, že Metod sa ešte pred príchodom Árpáda do stredného Podunajska s týmto kniežaťom osobne stretol a že ich rozhovor sa odohral v slovanskom jazyku. Na základe týchto konštrukcií dospel k záveru, že Uhorsko bolo od čias Árpáda až do 13. storočia slovanskou krajinou – politicky usporiadanou podľa slovanskej ústavy a cirkevne organizovanou podľa slovanského obradu, ktorého hlavným nositeľom bol práve Metod. V duchu blížiaceho sa výročia Metodovej smrti preto apeloval na univerzálnosť jeho odkazu pre národy v Uhorsku, pričom výslovne zdôraznil, že „i ten národ, ktorý teraz, ovšem chybne, menujeme maďarským, je povinný brať účasť na slávení tisícročia smrti sv. Methoda, lebo otcovia jeho stali sa účastníkmi tohoto kresťanstva, ktoré hlásal.“³⁹

Tieto tézy Sasinek podrobnejšie rozpracoval ešte v tom istom roku v rozšírenej 48-stranovej brožúre *Árpád a Uhorsko*, ktorú opäť vydal na vlastné náklady v spolupráci s tým istým vydavateľstvom. V tomto texte nielenže spochybnil tradičné datovanie príchodu Maďarov do Karpatskej kotliny na rok 896, ale tiež načrtol iný priebeh týchto udalostí. Podľa neho prebehol proces osídľovania v dvoch fázach – najprv okolo Tisy (roku 893) a následne v samotnej Panónii (roku 899). Ďalej uvádzal, že Árpád si uplatňoval nároky na územie bývalej ríše Svätopluka aj prostredníctvom dedičského práva, konkrétne sobášom s dcérou Mojmíra II. Miestne obyvateľstvo sa podľa Sasinka po príchode Árpádovho spoločenstva postupne prispôbilo novým pomerom, čím malo dôjsť k postupnému kultúrnemu splynutiu oboch spoločenstiev. Podľa Sasinka začala krajina

³⁴ *Slovenský letopis pre historiu, topografiu, archaeologiu a ethnografiu*. Skalica: Franko V. Sasinek, 1879, roč. 3, č. 1, s. 2.

³⁵ Literárny archív, Pamätník národného písemníctví (ďalej LA PNP), fond M. Hattala, list F. V. Sasinek – M. Hattalovi, 31. 12. 1875.

³⁶ LA SNK, fond F. V. Sasinek, list M. Karlach – F. V. Sasinkovi, 9. 6. 1882, sig. M 90 A 62.

³⁷ LA PNP, fond M. Hattala, list F. V. Sasinek – M. Hattalovi, 31. 12. 1875.

³⁸ AMS, fond Kníhtlačiarsko-účastinársky spolok, Kniha výtiskov za r. 1870 – 1884, sig. M 49 B 7.

³⁹ SASINEK, F. V. *Sv. Method a Uhorsko*. Martin: Kníhtlačiarsko-účastinársky spolok, 1884, s. 11.

strácať svoj slovanský ráz až za vlády Bela IV., keď sa v Uhorsku začali vo väčšej miere usadzovať Kumáni. Tí podľa neho postupne presadzovali svoju údajne maďarskú kultúru na úkor pôvodnej slovanskej.

Tieto Sasinkove interpretácie vyvolali väčšiu odozvu aj v dobovej maďarskej tlači, čo bolo podmienené aj širším spoločensko-politickým kontextom – blížiacimi sa oslavami tisícročia príchodu Maďarov do Karpatskej kotliny, ktoré boli prezentované ako zakladajúci moment maďarskej štátnosti. Osobitne reagoval Gáspár Tóth, ktorý vo svojom polemickom texte s výrečným názvom *Zaujatie vlasti – podľa panslávov* ironicky predstavil maďarskému publiku Sasinkovu prácu *Arpád a Uhorsko*.⁴⁰

V nasledujúcom roku (1885) Sasinek vydal ďalší text – *Život ss. Cyrilla a Methoda apoštolov slovanských*, ktorý vyšiel v Trnave v tlačiarni Adolfa Horovitzza, zásluhou redaktora Katolíckych novín, Martina Kollára. Aj v tomto diele autor zopakoval svoju predstavu o stretnutí Metoda s Arpádom, pričom Arpáda opätovne prezentoval ako osobu slovanského pôvodu. Zároveň spochybnil rozšírený názor o jeho pohanstve a zaradil ho do tej skupiny „Čiernych Uhrov“, ktorá podľa Sasinka prijala kresťanstvo v podobe slovanskej liturgie. Vzhľadom na ideový obsah práce a jej odklon od oficiálne akceptovaného výkladu dejín bolo dielo *Život ss. Cyrilla a Methoda* rozhodnutím Ministerstva vyučovania a náboženstva zakázané používať v školách aj v knižniciach.⁴¹

Distribúciu Sasinkových prác v českých krajinách zabezpečovali predovšetkým Eduard Valečka a František Augustín Urbánek. S druhým menovaným Sasinek počas svojho pražského pôsobenia nadviazal intenzívnejšiu a systematickejšiu spoluprácu, v dôsledku čoho sa Urbánek postupne etabloval ako hlavný distribútor jeho publikácií v českom prostredí.

Kontakty s Urbánkom nadviazal Sasinek obdobným spôsobom ako v prípade J. Grégra a F. Dattla – prostredníctvom Matice slovenskej. Urbánek totiž už v 70. rokoch 19. storočia iniciatívne oslovil túto inštitúciu s ponukou na spoluprácu v oblasti šírenia slovenskej literatúry.⁴² Jeho záujem o Slovensko však nebol iba obchodného charakteru. Už od polovice 60. rokov 19. storočia sa systematicky venoval bibliografickému spracovaniu slovenskej knižnej produkcie, o ktorej pravidelne informoval prostredníctvom súpisov a anotácií. Významne prispel aj do (Riegerovho) *Slovníka naučného*, kde napísal viacero hesiel o slovenských osobnostiach a témach. Ako vydavateľ podporil viacerých slovenských autorov, medzi inými aj Sasinka.

V roku 1875 vydal Urbánek druhé, revidované a doplnené vydanie Sasinkovej etnografickej brožúry *Die Slowaken: eine ethnographische Skizze*. Prvé vydanie tejto publikácie Sasinek publikoval ešte v tom istom roku prostredníctvom Knižtlačiarско-účastinárskeho spolku v Martine. Na túto prácu upozornili *Národné noviny* už 21. januára 1875, pričom ju odporúčali slovami: „brošúrka táto zaslúži v každom ohľade, aby rozšírila sa do všetkých kútov Slovenska.“⁴³ O päť dní neskôr, 26. januára, Sasinek prostredníctvom tlače vyzval čitateľov na spätnú väzbu a avizoval prípravu druhého, opraveného vydania

⁴⁰ TÓTH, Gaspar. A honfoglalás - s a panszlávok. In: *Budapesti Hírlap*. 1884, roč. 5, č. 386, s. 213 – 214.

⁴¹ (Trefort anatémája.) In: *Budapesti Hírlap*. 1886, roč. 6, č. 265, s. 5.

⁴² AMS, fond Matica Slovenská I, list F. A. Urbánek – Matici slovenskej, 1. 1. 1873, 11. 3. 1873, 21. 6. 1873.

⁴³ Die Slowaken. In: *Národné noviny*. 1875, roč. 6, č. 8, s. 4.

v českom jazyku.⁴⁴ Napokon však vyšlo v nemčine v Urbánkovom pražskom nakladateľstve.

V druhej polovici 80. rokov 19. storočia Sasinek v Prahe vydal niekoľko prác. Pre časopis *Čech* napísal niekoľko cyklov príspevkov o témach súvisiacich s českými a slovanskými dejinami, ktoré neskôr na vlastné náklady vydal v tlačiarni Cyrillo-metodskej spoločnosti (patriacej v určitom období M. Karlachovi), pričom na titulnej strane bol ako komisionár uvedený F. A. Urbánek. Išlo o tieto brožúry: *Čechy v X. století* (1886), *O Křtu Jagello-Vladislava, Krále polského* (1886), *Založení biskupství latinského v Praze* (1886), *O církevním dějepise Slovanů* (1887) a *Ulfilas a glagolské písmo* (1887).

V rokoch 1886 – 1888 vydal Urbánek Sasinkovi sériu populárno-náučných historických textov pod názvom *Záhady dějepisné*. Na základe týchto textov si ho v roku 1886 všimla aj redakcia viedenského týždenníka *Parlamentär*, ktorý bol orientovaný proslovansky.⁴⁵ Sasinek jej ponuku na spoluprácu prijal a v rokoch 1887 – 1890 do tohto periodika prispel celkovo 68 článkami.⁴⁶ V nich tematizoval najmä historické otázky týkajúce sa slovanských dejín v Uhorsku, v strednej Európe, pričom svojimi textami cielene reagoval na dobové diskusie a spory o výklad minulosti v rámci mnohonárodnostnej monarchie.

V Urbánkovom kníhkupectve boli okrem Sasinkových kníh dostupné aj Sasinkove portrétné fotografie s vlastnoručným podpisom, ktoré sa predávali v niekoľkých formátoch.⁴⁷ Z vyššie uvedeného možno konštatovať, že Urbánek nevnímal Sasinka len ako jedného z mnohých autorov, ale nadštandardne podporoval jeho publikačnú činnosť.

V tomto období Sasinek naďalej vyvíjal iniciatívu pri šírení svojich prác. Systematicky ich rozosiela významným inštitúciám, ako napríklad Múzeu Kráľovstva českého,⁴⁸ či Budapeštianskej knižnici,⁴⁹ a zároveň sa snažil zabezpečovať ich medializáciu prostredníctvom oznamov v periodikách, vrátane odborných historických časopisov.⁵⁰

V českých krajinách sa Sasinkove práce dočkali výraznejšej publicity aj vďaka podpore viacerých katolícky orientovaných periodík. Popri pravidelnom prispievaní do *Čecha* sa Sasinek stal spolupracovníkom aj ďalších českých katolíckych novín, ako boli napríklad *Duchovní pastýř*, či *Vlast'*. Tieto tlačové orgány zohrávali nielen úlohu publikačného priestoru pre jeho články, ale zároveň fungovali ako médiá propagujúce jeho knižné publikácie. Sasinkove diela sa v týchto periodikách predstavovali ako alternatívny výklad dejín Uhorska, odlišný od vtedy dominantného naratívu formovaného maďarskou historiografiou. Napríklad brožúra *Arpád a Uhorsko* sa prezentovala ako text, ktorý môže českým čitateľom sprostredkovať pohľad na uhorské dejiny z perspektívy slovenského autora – v protiklade k maďarským historickým syntézam, ktoré často interpre-

⁴⁴ Spisok „Die Slowaken“. In: *Národné noviny*. 1875, roč. 6, č. 10, s. 4; Druhé opravené vydanie... In: *Národné noviny*. 1875, roč. 6, č. 20, s. 4.

⁴⁵ LA SNK, fond F. V. Sasinek, rukopis Niederle's Slovanské starožitnosti, nečíslované, sig. M 90 D 8.

⁴⁶ RIZNER, Ľudovít. *Bibliografia písomníctva slovenského na spôsob slovníka. Diel piaty: S-Š*. Matica slovenská: Martin, 1933, s. 35.

⁴⁷ SASINEK, F. V. *Záhady dějepisné*. Sešit 4. V Praze: Urbánek, 1888, s. 32.

⁴⁸ Napríklad zmienka o tom: Přednesení jednatele ve valném shromáždění společnosti Musea král. Českého dne 28. května 1883. In: *Časopis Musea království Českého*. 1883, roč. 57, č. 2, s. 265.

⁴⁹ LA SNK, fond F. V. Sasinek, list Budapešti kir. Magyar tud. Egytüm könyvtára, 24. 10. 1890, sig. M 90 A 14.

⁵⁰ LA SNP, fond Antonín Rezek, list F. V. Sasinek – A. Rezek, bez datovania.

tovali dejiny Uhorska výlučne ako dejiny Maďarov. Príslušný časopis preto výslovne odporúčal Sasinkovu prácu ako vhodný prostriedok na rozšírenie poznania o dejinách Slovákov a Uhorska v širšom kontexte.⁵¹

Sasinkove práce popri pražských katolícky orientovaných periodikách zaznamenali priaznivý ohlas aj na Morave, najmä v intelektuálnom okruhu *Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*. Tento spolok založený v roku 1883 združoval okrem iných aj priaznivcov idey o starobyľom pôvode Slovanov a ich kultúry v strednej Európe. Uvedené predstavy nadväzovali na romanticko-historické koncepcie, v ktorých sa Slovanstvo stávalo nositeľom pôvodnej civilizácie v stredovýchodnej Európe.⁵² Členovia tohto spolku sa usilovali dokázať kontinuitu slovanského osídlenia až do praveku, a to rôznymi argumentačnými stratégiami.⁵³ Sasinek sa stal zakladajúcim členom tohto spolku a pravidelne prispieval do *Časopisu Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*.⁵⁴ S viacerými členmi tohto intelektuálneho kruhu udržiaval aj korešpondenčné kontakty, čo ďalej prispelo k pozitívnej recepcii jeho prác v prostredí spolku. Niet preto prekvapenia, že najmä tie jeho diela z 80. rokov 19. storočia, v ktorých Slovania vystupujú ako prapôvodní obyvatelia Európy, našli medzi olomouckými vlasteneckými pracovníkmi nadšenie a značný ohlas.

Na stránkach spolkového časopisu sa pravidelne objavovali pochvalné reflexie na Sasinkovu prácu i osobnosť. Napríklad jedna recenzia tvrdila, že „*doklady Sasínkovy jsou pádné a nabývá jimi starí doba slov. dějiny tvárnost' namnoze novou, netušenou*.“⁵⁵ Na inom mieste sa zdôrazňovala jeho znalosť prameňov: „*Důvody Sasínkovy jsou namnoze nové, překvapují často trefností svou a dokazují poznovu známou podivuhodnou sečtelost' p. spisovatelovu ve starých dějepiscích*.“⁵⁶

Sasinkove diela síce v českých krajinách zaznamenali priaznivý ohlas v katolícko-vlasteneckých alebo proslovanských kruhoch, no neboli ušetrené ani kritických reakcií. Tie sa ozývali najmä zo strany českej historickej obce, ktorá Sasinkovu tvorbu vnímala ako špekulatívnu a metodologicky problematickú.

Na Sasinkovo pražské pôsobenie s odstupom rokov spomínal aj kníhkupec Karel Leoš Záček, spolupracovník F. A. Urbánka, ktorý okrem osobného dojmu zachytáva aj vtedajšiu recepciu jeho práce: „*A ještě mám zde figurku – Slováků Franka V. Sasínka, sekretáře Matice slovenské, Maďary rozpuštěné a zkonfiskované. Jeho historické spisy o dějepisných záhadách devátého věku, hlavně jeho závěry z toho pro dobu současnou, mu získaly hodně nepřátel. Sasínek byl kněz malé postavy, nosil se skoro po starodávnu, jako slovenský venkovský farář, s vysokými botami. Mluvil slovensky jasně a srozumitelně, ale když se zapomněl, mluvil nápadně správně česky. Vydával své knihy vlastním nákladem, a nevím, kde na to ten chudý kněz bral. Měli jsme všechny v komisi, ale nebylo valně odběratelů. Tiskli jsme u Wies-*

⁵¹ Anonymus: Arpád a Uhorsko. In: *Vlast'*. roč. 1, 1884, č. 1, s. 59.

⁵² BUREŠOVÁ, Jana a Miloš HLAVA. *Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci a jeho muzeum Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci. Dějiny českého spolkového muzejnictví v Olomouci (1883 – 2023)*. Univerzita Palackého: Olomouc, 2024, s. 35.

⁵³ SKLENÁŘ, Karel. *Archeologie v Čechách v období romantizmu (1802 – 1868)*. Od Josefa Dobrovského po Jana Erazima Vocela. Praha: Národní muzeum, 2020, č. 47.

⁵⁴ LA SNK, fond F. V. Sasínek, list Muzejní spolek v Olomouci – F. V. Sasinkovi, 23. 9. 1883, sig. M 90 B 38.

⁵⁵ O křtu Jagjella Vladislava. In: *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*. 1886, roč. 3, č. 10, s. 96.

⁵⁶ Záhady dějepisné. In: *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*. 1888, roč. 5, č. 18, s. 93.

nera, a práve si zavedl Urbánek – jeden z prvých – telefonickú linku do tiskárny. Tenkrát se telefonem spojovaly leda dvě stanice, ústředny ještě nebylo. Sasínek přijde a je netrpěliv pro tisk některé své brožury. „Počkejte, důstojný pane,“ povídá Urbánek, „já vám zazvoním do tiskárny a můžete jim to říci sám.“ Stalo se. „Nu tak,“ podává Urbánek dvě sluchátka Sasínkovi, „tu máte a mluvte!“ Sasínek si nasadí sluchátka a hrozně zařve do aparátu: „Halóó!“ Nekřičte tolik, důstojný pane!“ – klepá mu Urbánek na rameno. Sasínek se mrštně otočí a se sluchátky na uších povídá: „Á, prosím vás, jakpak by mne slyšeli, když jsou až na Senovážném náměstí!“⁵⁷

Táto anekdota zároveň okrem iného poukazuje na to, že Sasínkove práce narazili aj na odpor. Svedčí o tom predovšetkým súkromná korešpondencia, ktorá odhaľuje kritický postoj k Sasínkovej práci v odbornej obci. Napríklad český historik Josef Kalousek s nevôľou reagoval na publikovanie Sasínkových názorov z Velehradského zborníka v katolíckom časopise *Duchovní pastýř* v roku 1884. V liste moravskému archivárovi Vincentovi Brandlovi vyjadril svoj postoj týmito slovami: „Ja prozatím míním o tom mlčeti, dokud se to nevyskytne na místě vědecktější, nežli jest věstník či sborník Velehradský (ani nevím, jak se jmenuje, v cí[aršské] knihovně ho teprva objednávají).“⁵⁸

Po vydaní zbierky *Záhady dějepisné* sa však objavili aj verejné kritické ohlasy. V roku 1888 priniesol český časopis *Athenaeum: listy pro literaturu a kritiku vědeckou* dve recenzie, zamerané na dve Sasínkové práce. V prvej, stručnejšej kritike sa recenzent vyjadril k spisu *Ulfias a glagolské písmo*. Autor s posmešným podtónom upozornil na Sasínkovu interpretáciu, podľa ktorej sa historik Jordanes údajne pomýlil, keď na oboch brehoch dolného Dunaja lokalizoval germánsky kmeň Gótot. Podľa Sasínka tam totiž v skutočnosti sídlil slovanský kmeň Gétov.⁵⁹

Druhá, rozsiahlejšia recenzia Sasínkovej práce sa sústredila na druhý zošit zo série *Záhady dějepisné*. Jej autor vystupujúci pod pseudonymom Germanus (t. j. Slovan) podrobil Sasínkovu koncepciu ostrej kritike. Podľa nej Slovania obývali územie Germánie už dávno pred príchodom germánskych kmeňov a že rímsky historik Tacitus vo svojom spise *Germania* v skutočnosti opisoval Slovanov. Recenzent poukázal na viacero nepresností v Sasínkových prekladoch Tacitovho textu a odmietol jeho výklad ako metodologicky i faktograficky nedôveryhodný. Zvlášť kriticky hodnotil autorovo tvrdenie, že vlastnosti a zvyky opísané Tacitom sa „zachovali“ v novovekom slovenskom prostredí. Tento spôsob argumentácie recenzent označil za anachronický a nevedecký. Autor zároveň poznamenal, že aj keby bolo azda vhodnejšie o takomto diele mlčať, okolnosti prípadu podľa neho nadobúdajú vážny a znepokojivý charakter. Poukázal na to, že ide len o jednu z viacerých publikácií vznikajúcich v rámci tzv. moravskej školy, ktorú vnímal ako narastajúci, ideologicky motivovaný a potenciálne škodlivý prúd. Kriticky sa vyjadril aj k pasivite vedeckých časopisov, ktoré sa odmietali k tejto problematike verejne vyjadriť, zatiaľ čo iné, prevažne ideologicky orientované periodiká, tieto práce, naopak, propagovali a chválili. Recenzent sa pozastavil aj nad tým, ako bol Sasínek v publikáciách prezentovaný verejnosti – ako vlastenec a učenec. Hoci jeho vlastenecké

⁵⁷ ŽÁČEK, Karel Leoš. *Paměti a osudy knihupecké vzpomínky na léta 1871 – 1884*. Praha: Jan Kanzelsberger, 1999, s. 204.

⁵⁸ RYANTOVÁ, Marie. *Korespondence Josefa Kalouska s českými historikmi I*. Masarykův ústav a Archiv AV ČR: Praha, 2019, s. 33.

⁵⁹ *Ulfias a glagolské písmo*. In: *Athenaeum: listy pro literaturu a kritiku vědeckou*. Roč. 5, č. 1887, s. 77.

zanietenie nespochybnil, výrazne kritizoval jeho vedecký prínos. Odsúdil snahu podria-
diť historické bádanie národnej ideológii a zdôraznil, že hľadanie Slovanov po celej
Európe za každú cenu je metodologicky neprijateľné. Vlastenectvo podľa neho nesmie
určovať smer ani závery historického výskumu.⁶⁰

PO NÁVRATE Z PRAHY

Po návrate z Prahy Sasinka k tvorbe populárno-náučných historických diel zameraných
na slovenské dejiny povzbudzovali Andrej Halaša a Ivan Branislav Zoch, ktorí ho v ob-
dobí prelomu 19. a 20. storočia opakovane oslovovali s konkrétnymi návrhmi. Halaša
už v roku 1893 upozorňoval na potrebu vydať „populárne pisanú brošurku o historii
a državnom práve slovenského národa pre pospolitý ľud“, pričom jej hlavný cieľ videl v „bu-
dení národného povedomia medzi našim ľudom“. V liste vyzýval Sasinka, aby sa ujal tejto
úlohy.⁶¹ V roku 1901 sa Halaša opätovne obrátil na Sasinka s podnetom, aby dokončil
dejiny Uhorska, ktoré dlhodobo pripravoval. Zdôraznil pritom, že „mládež naša nemá
pochopu o skutočnej historii uherskej i poslužilo by sa veci našej národnej veľmi, keby sme mali
po ruke úplnú objektivnu historiu vlasti našej.“⁶² O tri roky neskôr, v roku 1904, Sasinka
podnietil k ďalšej práci cez Halašu aj Ivan Branislav Zoch, ktorý ho požiadal o napísa-
nie populárnej slovenskej kroniky pre ľud. V odôvodnení uviedol, že takúto knihu má
k dispozícii každý kultúrny národ, pričom jej význam spočíva v prebúdzaní národnej
hrdosti a oduševnenia, najmä, ak je sprevádzaná ilustráciami, ktoré ju robia prístupnej-
šou širokým vrstvám čitateľov.⁶³ Tieto opakované výzvy a povzbudenia zrejme zohrali
svoju úlohu v tom, že Sasinek – v tom čase už v pokročilom veku – v nasledujúcich
rokoch pripravil ešte niekoľko historicko-popularizačných prác.

Ďalšia fáza knižnej publikačnej činnosti Františka Vítazoslava Sasinka sa viaže na spo-
luprácu s ružomerským vydavateľom Karolom Salvom, ktorý ho oslovil v roku 1894
v súvislosti s prípravou česko-slovenského almanachu, plánovaného v kooperácii s Kar-
lom Kálalom. Pre túto príležitosť Sasinek pripravil štúdiu *Država Velkomoravská*. Zá-
roveň s touto spoluprácou predostrel Salvovi aj návrh, aby sa ujal systematického vy-
dávania jeho historických prác. Salva túto iniciatívu prijal a *Velkomoravskú državu* sa
rozhodol publikovať nielen ako súčasť almanachu, ale aj ako samostatný titul, ktorý by
tvoril zväzok plánovanej edície s názvom „*Dejepisná bibliotéka*“.

V otázke honoráru navrhol Salva dve možnosti: buď sa autor a vydavateľ podelia o čistý
zisk z predaja, alebo Sasinek obdrží 200 výtlačkov, ktoré môže predávať prostrední-
ctvom vybraného kníhkupca ešte pred oficiálnym uvedením knihy na trh. V korešpon-
dencii Salva zároveň vyjadril aj širší kultúrny zámer svojho vydavateľského úsilia, keď
zdôraznil: „*Hlavná vec je, aby knižičky boli čím lacnejšie, aby sa rozšírily v národe, ktorý*

⁶⁰ Germanus (t. j. Slovan). Záhady dějepisné. In: *Athenaeum: listy pro literaturu a kritiku vědeckou*. Roč. 5, č. 1887, s. 77-79.

⁶¹ LA SNK, fond Halašovsko-mudroňovská pozostalost', list A. Halaša – F. V. Sasinkovi, 28. 4. 1893. Druhú výzvu v tejto veci zaslal Halaša 26. 5. 1893, sig. 37 M 9.

⁶² LA SNK, fond Halašovsko-mudroňovská pozostalost', list A. Halaša – F. V. Sasinkovi, 8. 1. 1901, sig. 37 M 9.

⁶³ LA SNK, fond Halašovsko-mudroňovská pozostalost', list A. Halaša – F. V. Sasinkovi, 27. 4. 1904, sig. 37 M 9.

nemá žiadnej hrdosti, preto že nemá historie národnej.“⁶⁴ V roku 1895 Salva vydal Sasinkov *Dejepis Slovákov*, o rok neskôr nasledovali brožúry *Država Velkomoravská* a *Historický katechizmus*. Cena *Dejepisu Slovákov* bola zámerne stanovená nízko – na 20 grajciarov, čo Salva výslovne odôvodňoval tým, že mu nejde o komerčný zisk, ale o kultúrno-osvetový dosah publikácie. Ako uviedol v korešpondencii: „Požehnanie donesie väčšie v rukách iných ako keď by ležala pre dražobu na mojom sklade.“⁶⁵ Napriek týmto snahám však kniha narazila na odpor uhorských úradov. Už v roku 1895 bol celý náklad *Dejepisu Slovákov* zhabaný na príkaz liptovského župana, čo svedčí o okamžitej represívnej reakcii na jeho obsah.⁶⁶ V nasledujúcom roku (1896) vydalo Ministerstvo vyučovania a náboženstva oficiálne rozhodnutie o odstránení tejto knihy zo školských knižníc a verejných inštitúcií. V odôvodnení sa uvádzalo, že obsahuje tvrdenia odporujúce historickým faktom alebo má protištátny charakter. Na tieto kroky reagovala slovenská tlač s výrazným pobúrením. V *Národných novinách* sa objavil komentár, ktorý ironicky kritizoval ideologické obmedzenia historickej diskusie v Uhorsku: „Nuž s historickými pravdami a faktami Anonymusovskými ovšem nesrovnáva sa – nuž a toto je v dnešnom milenniumovom Maďarorságu ovšem velká chyba a velký priestupok. Dnes každý musí verit' a hlásať, že Maďari skutočne roku 896 prišli do Uhorska.“⁶⁷

Na konfiškáciu *Dejepisu Slovákov* Sasinek reagoval verejným vyhlásením, v ktorom sa dôrazne ohradil voči zásahu uhorských úradov a obvineniam z historickej neserióznosti. Vo svojom texte vyzval liptovského župana, aby vrátil vydavateľovi zhabané výtlačky publikácie. Zároveň odmietol obvinenie, že by vo svojej práci uvádzal tvrdenia, ktoré by nevedel podložiť historickými prameňmi.⁶⁸

Napriek oficiálnemu zásahu uhorských úradov sa *Dejepis Slovákov* stihol rozšíriť medzi slovenskú verejnosť, najmä v kultúrne uvedomelejších kruhoch. Jeho čítanie však u niektorých vyvolalo zmätok, a to predovšetkým v súvislosti s autorovou etnickou interpretáciou starovekých národov. Príkladom je reakcia obchodníka Kornela Stodolu z Liptovského Mikuláša, ktorý patril k aktívnym členom miestneho meštianskeho kasína, kde sa – ako sám uvádza – viedli diskusie o historických otázkach, pričom sa opierali aj o Sasinkove práce. V liste adresovanom Sasinkovi vyjadril svoje rozpaky pri niektorých tvrdeniach v *Dejepise Slovákov*. Išlo najmä o tie, kde Sasinek uvádza Kvádov, Gótov a Sarmatov ako slovanské národy, čím sa dostával do rozporu so svojimi predchádzajúcimi názormi uverejnenými v *Dejinách drevnych narodov*. Stodola v liste napísal: „Velmi sme zvedavý (viaceri čitatelia Vaši) ako sa vlastne vec má, a následkom čoho ráčite teraz tieto národnosti za Slovanou držať.“ Zároveň prezentoval svoj skeptický postoj voči téze o slovanskom pôvode Gótov: „...čudne padne človeku tá myšlienka, že by bola Ulfilasová Biblia padelaná. Lebo ak Gothi boli Slovanci, tak nemohli užívať germánskou rečou písanú Bibliu.“⁶⁹

⁶⁴ LA SNK, fond Starý fond A, list K. Salva – F. V. Sasinkovi, 12. 2. 1895, sig. A1333.

⁶⁵ LA SNK, fond Starý fond A, list K. Salva – F. V. Sasinkovi, bez datovania, sig. A 1333.

⁶⁶ KÁLAL, Karel. *Slovenské obrázky. Obrázky z pod Tater. Z hor i pláni*. V Praze: L. Mazáč, 1930, s. 63-64.

⁶⁷ Svoboda v Maďarorságu. In: *Národné noviny*. 1896, roč. 27, č. 31, s. 3.

⁶⁸ Kritika, nie politika. In: *Národné noviny*. 1896, roč. 27, č. 35, s. 2.

⁶⁹ LA SNK, fond Starý fond A, list K. Stodola – F. V. Sasinkovi, 31. 5. 1895, sig. A 1446.

V roku 1902 vydal Sasinek v Kníhtlačiarsko-účastinárskom spolku brožúru *Slováci v Uhorsku*, ktorá predstavovala jeho reakciu na vystúpenie Imricha Hodóssyho v uhorskom sneme z 2. februára 1902. Hodóssy v tomto prejave spochybnil historickú existenciu Slovákov, keď tvrdil, že obyvatelia územia medzi Prešporkom a Užhorodom neboli pôvodne Slováci, ale údajne išlo o zmiešanú populáciu českých, chorvátskych a poľských prisťahovalcov, ktorí sa na toto územie dostali až po príchode Maďarov. Dokonca vyhlásil, že Slováci nemajú vlastnú historickú minulosť a že samotný slovenský národ bol umelo vytvorený až začiatkom 19. storočia Jánom Kollárom.⁷⁰ Sasinek sa rozhodol na tieto tvrdenia odpovedať faktograficky ladenou brožúrou, v ktorej obhajoval historickú kontinuitu Slovákov na území Uhorska a vyvracal Hodóssyho tvrdenia ako nepravdivé a ideologicky motivované. Táto brožúra obsahovala aj zoznam odkazov na historické pramene, kde sa spomínali Slováci. O tri roky neskôr, v roku 1905, vyšlo *Slováci v Uhorsku* v druhom, opravenom vydaní. V roku 1907 vydal Sasinek ďalšie reakčné dielo. V tomto prípade reagoval na text Ferdinanda Hummera o slovanskom kresťanstve na území Uhorska pred príchodom Maďarov. V práci nazvanej *Obrana sv. Methoda*, vydanej v Kníhtlačiarsko-účastinárskom spolku, odporoval tvrdeniam Hummera o Metodovi ako panslávskeho fanatikovi a odporcovi pápeža. Oba spomenuté spisy propagovali všetky slovenské periodiká, ako napríklad *Národné noviny*, *Národní hlásnik*, a to formou reklamy. V *Slovenských pohľadoch* k nim boli uverejnené aj dlhšie anotácie.⁷¹ O diele *Slováci v Uhorsku* priniesol informatívnu správu aj maďarský historický časopis *Századok*.⁷²

Sasinek začal od roku 1912 opäť vlastným nákladom a prostredníctvom Kníhtlačiarsko-účastinárskej spoločnosti vydávať syntetizujúcu prácu pod názvom *Stručný dejepis Uhorska*, určenú pre širšiu verejnosť. V uvedenom roku vyšli prvé dva zväzky s celkovým rozsahom 332 strán, ku ktorým v roku 1913 pribudol tretí diel obsahujúci 328 strán. Hoci dobová tlač informovala, že štvrtý zväzok už bol pripravený do tlače, napokon však nikdy nevyšiel. Išlo pravdepodobne len o autorský zámer, ktorý Sasinek nestihol zrealizovať, keďže v novembri 1914 vo veku 84 rokov zomrel. *Stručný dejepis Uhorska* bol výsledkom prehodnotenia viacerých historických postojov, ktoré Sasinek prezentoval vo svojich skorších prácach. Išlo teda o tzv. opravené dejiny Uhorska, v ktorých aktualizoval a v mnohom upravil svoje predchádzajúce tvrdenia.

V tlači sa informácie o *Stručnom dejepise Uhorska* objavovali len prostredníctvom stručných oznámení alebo inzercie Kníhtlačiarsko-účastinárskeho spolku, ktorý dielo propagoval spolu s inými titulmi zo svojej produkcie. Obsirnejší text priniesol snád len *Slovenský týždenník*.⁷³ Sasinek pritom nezverejnil žiadny sprievodný text, ktorý by jeho poslednú historickú prácu uviedol alebo vysvetlil jej obsah. Skromný mediálny ohlas tejto publikácie pravdepodobne súvisel aj so stúpajúcou kritikou Sasinkovej historiografickej práce, ktorá sa od konca 19. storočia čoraz viac dostávala do rozporu s prísnymi metodologickými požiadavkami historického výskumu. Táto kritika sa však prevažne

⁷⁰ Slováci v Uhorsku. In: *Národné noviny*. 1892, roč. 33, č. 68, s. 5.

⁷¹ Slováci v Uhorsku. In: *Slovenské pohľady*. 1905, roč. 25, č. 2, s. 118 – 119.

⁷² ERNYEY, József. Szláv történeti szemle. In: *Századok*. 1908, roč. 42, č. 3, s. 283.

⁷³ MRVA, Ivan. F. V. Sasinek: Stručný dejepis Uhorska I. – III. In: MULÍK, Peter, ed. *Čo písal o našich dejinách Franko Sasinek*. Matica slovenská: Martin, 2015, s. 127.

obmedzovala na súkromnú korešpondenciu⁷⁴ a len zriedka prenikla do spoločenského diskurzu. Jedným z mála príkladov negatívneho verejného hodnotenia je príspevok v časopise *Prúdy*, ktorý pri príležitosti Sasinkových narodenín priniesol kritickejšie zhodnotenie jeho historickej práce: „Sasinek vykonal historickej vede dobré služby menovite zbieraním dejepisných pamiatok, listín a iného materiálu, a slovenská verejnosť vďačne si pripomína jeho dielo. Menej šťastný bol vo svojich »kritických štúdiách« a menovite v svojom oblúbenom »riešení historických záhad«, kde ho vášnivé etymologizovanie zavádzalo k nedokázateľným dohadom a prismelým, dobrodružným kombináciám. Stárnuci, od sveta odlúčený a vo svoje oblúbené »quod est demonstrandum« zahrúžený, nemal možnosti sledovať rozvoj vedy historickej, pokroky kritického dejepytu a štúdie prameňov. Hlavný obor Sasinkovej pôsobnosti, totiž cirkevná spisba staroslovanská a začiatky histórie Slovanov, je práve z tých, kde jediná disciplína vedecká (i vtedy, keby bola prísno vedecká) nemôže postačiť. V otázke slovanských starožitností musí archeolog, kritický dejepytec, paleograf, historik politický i kultúrny, geograf a súčasne i filolog pracovať súčasne. Tu patrí slovo pracovníkom, ktorí ovládajú výsledky všetkých týchto vied, opierajú sa o príslušnú literatúru odbornú, aby mohli po vzájomnej kontrole výsledkov jednotlivých vied vyriechnúť správny súd a povedať po veľkom Šafárikovi ďalšie slovo od slovanského filologa Jagiča po archeologa Lub. Niederla. A toho všetkého náš Sasinek nemal, nemohol mať. Tieto medzery nahrádzal horúcou láskou a oddanosťou ku všetkému slovenskému a slovanskému, horlivou túžbou pomáhať a obrániť starú slovanskú minulosť proti klebetám skutočným i domnelým.“⁷⁵

Záverom možno ešte spomenúť, že napriek čoraz kritickejšiemu reflektovaniu Sasinkových historických názorov si jeho práce aj na začiatku 20. storočia dokázali udržať svojich priaznivcov – a to nielen na Slovensku, ale aj v mimo neho. Príkladom je napríklad iniciatíva mladého Konštantína Kovára, ktorý sa v roku 1912 usiloval získať povolenie na preklad diel *Dejiny Slovákov* a *Stručný dejepis Uhorska* do chorvátskeho jazyka.⁷⁶

ZÁVER

Knižná tvorba Františka Vítazoslava Sasinka ukazuje, že vydávanie historických kníh v 19. storočí bolo nielen vedeckou, ale aj organizačnou a finančnou výzvou. Väčšinu svojich rozsiahlejších prác, konkrétne *Dejiny počiatkov terajšieho Uhorska* (1867 – 1868), *Dejiny kráľovstva uhorského* (1869 – 1877), publikoval po častiach (zošitovo), aby urýchlil ich šírenie, hoci to zvyšovalo náklady aj riziko nedostatku stálych odberateľov. Sasinek spolupracoval s viacerými slovenskými tlačiarňami a vydavateľmi (František X. Škarnicel, tlačiareň vdovy F. Macholda, Kníhtlačiarsko-účastinársky spolok), no neraz sa rozhodol svoje diela vydať aj na vlastné náklady. Zároveň osobne zabezpečoval propagáciu a distribúciu svojich kníh. Aby zvýšil ich viditeľnosť a odberateľskú základňu, poskytoval aj množstevné zľavy a iniciatívne posielal výtlačky významným osobnostiam, či inštitúciám.

⁷⁴ Viac napríklad HOLÝ, Karol. Franko Vítazoslav Sasinek as the 'historiographer of Slovaks'. The contradictions between the public and private representations of the historian among the Slovak nationalists at the turn of 19th and 20th century. In: *Leidschrift*. 2010, roč. 25, č. 1, s. 155-162.

⁷⁵ Fr. V. Sasinek In: *Prúdy. Revue mladého Slovenska*. 1910, roč. 2, č. 3, s. 125.

⁷⁶ LA SNK, fond Strary fond A, list F. V. Sasinek – K. Kovárovi, 3. 11. 1912, sig. A1336.

Recepcia jeho knižných prác bola rôzna. V slovenskom intelektuálnom prostredí ich spočiatku vítali ako významný príspevok k formovaniu národného povedomia, no postupne pribúdali kritické hlasy – prevažne v súkromnej korešpondencii. V českých krajinách našli jeho diela priaznivcov najmä medzi katolíckymi a proslovansky orientovanou inteligenciou, zatiaľ čo maďarská časť i časť českej odbornej obce ich odmietala pre špekulatívne závery, anachronizmy a metodologickú nedostatočnosť. Sasinkovo pôsobenie na knižnom trhu tak ukazuje, že historik 19. storočia musel spájať vlastné bádanie s praktickým riadením vydavateľského procesu a zároveň pôsobiť ako autor, propagátor aj vydavateľ svojich myšlienok.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

PRAMENE

Literárny archív, Slovenská národná knižnica:

fond F. V. Sasinek:

list J. Strossmayer – F. V. Sasinkovi, 1868,
sig. M 90 C 22

list Philipp Machold – F. V. Sasinkovi,
20. 5. 1871, sig. M 90 B 24

list M. Karlach – F. V. Sasinkovi, 9. 6.
1882, sig. M 90 A 62

list Budapesti kir. Magyar tud. Egytüm
könyvtára, 24. 10. 1890, sig. M 90
A 14

list Muzejní spolek v Olomouci – F. V.
Sasinkovi, 23. 9. 1883, sig. M 90 B 38

rukopis Niederle's Slovanské starožitnos-
ti, nečíslované, sig. M 90 D 8

fond Starý fond A:

list J. Gerometa – F. V. Sasinkovi, 23. 7.
1872, sig. A 338

list F. V. Sasinek – neznámemu, 27. 8.
1882, sig. A 1

list K. Salva – F. V. Sasinkovi, 12. 2. 1895,
sig. A13

list K. Salva – F. V. Sasinkovi, bez dato-
vania, sig. A 1333

list F. V. Sasinek – K. Kovárovi, 3. 11.
1912, sig. A1336

list K. Stodola – F. V. Sasinkovi, 31. 5.
1895, sig. A 1446

fond Halašovsko-mudroňovská pozostalost':

list A. Halaša – F. V. Sasinkovi, 28. 4.
1893, sig. 37 M 9

list A. Halaša – F. V. Sasinkovi, 26. 5.
1893, sig. 37 M 9

list A. Halaša – F. V. Sasinkovi, 8. 1. 1901,
sig. 37 M 9

list A. Halaša – F. V. Sasinkovi, 27. 4.
1904, sig. 37 M 9

Archív Matice slovenskej:

fond Matica slovenská I:

listy J. Grégr a F. Dattel – F. V. Sasinkovi,
27. 4., 4. 5., 19. 5., 6. 6. 1870, 5. 1.
1871, 11. 6. 1872, 18. 8. 1872, 16.
8., 18. 9., 22. 12., 1873, 19. 4. 1878.

list F. A. Urbánek – Matici slovenskej,
1. 1. 1873, 11. 3. 1873, 21. 6. 1873.

fond Knihtlačiarsko-účastinársky spolek,
Kniha výtiskov za r. 1870 – 1884. sig.
M 49 B 7.

Literárny archív, Památník národní- ho písennictví:

fond M. Hattala, list F. V. Sasinek – M. Hat-
talovi, 31. 12. 1875.

fond Antonín Rezek, list F. V. Sasinek – A.
Rezek, bez datovania.

Časť zoznamu kníh od F. V. Sasin-
ka z 26. 8. 1879. [cit. 2025-05-20].

Dostupné z: https://www.google.sk/books/edition/Slovensk%C3%BD_leto-pis_pre_historiu_topograf/A-o4AQA-AMAAJ?hl=de&gbpv=1&dq=dejiny+kr%C3%A1%C4%BEOvstva+uhorsk%C3%A9ho+1+zl+20&pg=PT2&printsec=frontcover

Dobová tlač

(Trefort anatómaja.) In: *Budapesti Hírlap*. 1886, roč. 6, č. 265, s. 5.

Anonymus: Arpád a Uhorsko. In: *Vlast'*. 1884, roč. 1, č. 1, s. 59.

Brezno. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1867, roč. 7, č. 48 s. 3.

Dejiny drevných národov. In: *Obzor*. 1867, roč. 4, č. 10, s. 80.

Dejiny drevných národov... In: *Sokol*. 1867, roč. 6, č. 5, s. 159-160.

Dejiny počiatkov... In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1868, roč. 7, č. 57, s. 4.

Die Slowaken. In: *Národné noviny*. 1875, roč. 6, č. 8, s. 4.

Druhé opravené vydanie... In: *Národné noviny*, 1875, roč. 6, č. 20, s. 4.

ERNYEY, József. Szláv történeti szemle. In: *Századok*. 1908, roč. 42, č. 3, s. 283.

Fr. V. Sasinek In: *Průdy. Revue mladého Slovenska*. 1910, roč. 2, č. 3, s. 125.

Germanus (t. j. Slovan). Záhady dějepisné. In: *Athenaeum: listy pro literaturu a kritiku vědeckou*. roč. 5, č. 1887, s. 77-79.

Knjige i druge umotvorine koje je jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti sa zahvalnošću primila. In: *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*. 1871, roč. 14, s. 227.

KRČMÉRY, Eugen. „Dejiny kráľovstva....“ In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1869, roč. 9, č. 57, s. 4.

Kritika, nie politika. In: *Národné noviny*. 1896, roč. 27, č. 35, s. 2.

LASKOMERSKÝ, Gustáv Kazimír. *Sosbierané žarty a rozmazy*. Turč. Sv. Martin: KÚS, 1877, s. 106.

Literárne a umelecké zprávy. In: *Sokol*. 1867, roč. 5, č. 10, s. 4.

Literatúra a umenie. In: *Národné noviny*. 1870, roč. 1, č. 32, s. 6.

Literatúra a umenie. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1869, roč. 9, roč. 103, s. 4.

Například zmienka o tom: Přednešení jednatele ve valném shromáždění společnosti Musea král. Českého dne 28. května 1883. In: *Časopis Musea království Českého*. 1883, roč. 57, č. 2, s. 265.

O křtu Jagjella Vladislava. In: *Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci*. 1886, roč. 3, č. 10, s. 96.

Pešť. In: *Národné noviny*. 1877, roč. 8, č. 27, s. 2.

POHRONSKÝ, Method Andrej. Na Pohroní. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1867, roč. 7, č. 60, s. 4.

- SASINEK V. František. Dejiny počiatkov terajšieho Uhorska. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1867, roč. 7, č. 57, s. 4.
- SASINEK, V. F. Slovo o dejepise Slovákov. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1868, roč. 8, č. 48, s. 1-2.
- SASINEK, V. F. Slovo o dejepise Slovákov. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1868, roč. 8, č. 48, s. 2.
- SASINEK, V. F. Sv. *Method a Uhorsko*. Martin: Kníhtlačiarско-účastinársky spolok, 1884, s. 11.
- SASINEK, V. F. *Záhady dějepisné*. Sešit 4. V Praze: Urbánek, 1888, s. 32.
- SASINEK, V. F. Zaslané. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1867, roč. 7, č. 23, s. 4.
- Slováci v Uhorsku. In: *Národné noviny*. 1892, roč. 33, č. 68, s. 5.
- Slováci v Uhorsku. In: *Slovenské pohľady*. 1905, roč. 25, č. 2, s. 118 – 119.
- Slovenský letopis pre historiú, topografiu, archaologiu a ethnografiu*. Skalica: Franko V. Sasinek, 1879, roč. 3, č. 1, s. 2.
- Spisok „Die Slowaken“. In: *Národné noviny*. 1875, roč. 6, č. 10, s. 4.
- Svoboda v Maďarorságu. In: *Národné noviny*. 1896, roč. 27, č. 31, s. 3.
- TÓTH, Gaspar. A honfoglalás - s a pánszlávok. In: *Budapesti Hírlap*. 1884, roč. 5, č. 386, s. 213-214.
- Ulfias a glagolské písmo. In: *Athenaeum: listy pro literaturu a kritiku vědeckou*. 1887, roč. 5, s. 77.
- Umenie, veda a spisba. In: *Národné noviny*. 1878, roč. 9, č. 110, s. 4.
- Umenie, veda a spisba. In: *Národné noviny*. 1875, roč. 6, č. 69, s. 4.
- V záujme dobrej veci... In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1869, roč. 9, č. 9, s. 3.
- Z Prešporskej stolice. In: *Pešťbudínske vedomosti*. 1867, roč. 7, č. 58, s. 2.
- Záhady dějepisné. In: *Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci*. 1888, roč. 5, č. 18, s. 93.
- Zpráva o Museu král. Českého od 1. září do konce listopadu 1871. In: *Časopis Musea království Českého*. 1871, roč. 45, č. 4, s. 457.
- Zpráva o Museu království Českého od 1. března až do konce května 1867. In: *Časopis Musea království Českého*. 1867, roč. 41, č. 2, s. 212.

LITERATÚRA

BUREŠOVÁ, Jana a Miloš HLAVA. *Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci a jeho muzeum Vlastivědná společnost muzejní v Olomouci. Dějiny českého spolkového muzejnictví v Olomouci (1883 – 2023)*. Univerzita Palackého: Olomouc, 2024. ISBN 978-80-88278-99-3.

HOLLÝ, Karol. Vydávanie, hodnotenie a popularita historických prác Franka Vítazoslava Sasinka na prelome 19. a 20. storočia. Náčrt problematiky a jej (možná) interpret-

tácia. In: *Studia Bibliographica Posoniensia*. 2010, s. 137-148. ISSN 1337-0723.

HOLÝ, Karol. Franko Vítázoslav Sasinek as the 'historiographer of Slovaks'. The contradictions between the public and private representations of the historian among the Slovak nationalists at the turn of 19th and 20th century. In: *Leidschrift*. 2010, roč. 25, č. 1, s. 155-162. ISSN 0923-9146.

KÁLAL, Karel. *Slovenské obrázky. Obrázky z pod Tater. Z hor i plání*. V Praze: L. Mažák, 1930.

MRVA, Ivan. F. V. Sasinek: Stručný dejepis Uhorska I. – III. In: MULÍK, Peter, ed. *Čo písal o našich dejinách Franko Sasinek*. Matica slovenská: Martin, 2015, s. 125-133. ISBN 978-80-8128-141-9.

RIZNER, Ľudovít. *Bibliografia písomníctva slovenského na spôsob slovníka. Diel piaty*: S-Š. Matica slovenská: Martin, 1933, s. 35.

RYANTOVÁ, Marie. *Korespondence Josefa Kalouska s českými historikmi I*. Praha: Masarykův ústav a Archiv AV ČR, 2019. ISBN 978-80-7422-677-9.

SKLENÁŘ, Karel. *Archeologie v Čechách v období romantizmu (1802 – 1868). Od Josefa Dobrovského po Jana Erazima Vocela*. Praha: Národní muzeum, 2020. ISBN 978-80-7036-330-0.

ŠARLUŠKA, Vojtech. *Účast' Matice slovenskej na historickom výskume Slovenska 19. storočia*. Martin: Matica slovenská, 1982.

ŽÁČEK, Karel Leoš. *Paměti a osudy knihkupecké vzpomínky na léta 1871 – 1884*. Praha: Jan Kanzelsberger, 1999.

Mgr. Zuzana Kudzbelová, PhD.

Katedra histórie FF UMB, Banská Bystrica

e-mail: zuzana.kudzbelova@umb.sk

Venuje sa výskumu európskych dejín v 19. storočí, predovšetkým slovenskému národnému hnutiu, česko-slovenským vzťahom, intelektuálnym sieťam a využívaniu digitálnych metód v historickom bádani. V posledných troch rokoch zameriava svoju pozornosť aj na regionálne dejiny Horného Považia.